

خلاصه تاریخ هنر

پرویز مرزبان

۱۳۹۸

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۷۲۷۸۸

۱۳۷۲

صفحه	عنوان
۱	بخش اول: هنر پیش از تاریخ
۹	بخش دوم: هنر بین‌النهرین
۱۷	بخش سوم: هنر مصر (با الحاقات جدید)
۲۶	بخش چهارم: هنر ایران تا ظهور اسلام
۴۰	بخش پنجم: هنر دژة سند (هند)
۴۷	بخش ششم: هنر چین - هنر ژاپن
۵۶	بخش هفتم: هنر یونان
۸۲	بخش هشتم: هنر اتروپا
۹۱	بخش نهم: هنر رومی
۱۰۶	بخش دهم: هنر بیزانسی
۱۱۱	بخش یازدهم: هنر اسلامی
۱۳۲	بخش دوازدهم: هنر رومی‌وار
۱۴۲	بخش سیزدهم: هنر گوتیک
۱۵۴	بخش چهاردهم: هنر رنسانس
۱۷۱	بخش پانزدهم: شیوه‌گری، باروک، روکوکو
۱۷۹	بخش شانزدهم: باروک در فلاندر و هلند
۱۸۹	بخش هفدهم: نوکلاسیک
۱۹۳	بخش هجدهم: آزادسازان، رمانتیک، واقع‌گری
۲۱۰	بخش نوزدهم: شیوه در یافتگری (امپرسیونیسم)
	بخش بیستم: نو دریافتگری (در یافتگری پسین)، گروه‌کهای هنری و مکتبهای کوتاه عمر در
۲۱۷	بیان سده نوزدهم
۲۲۶	بخش بیست و یکم: شیوه‌ها و گروه‌کهای هنری در سده بیستم
۲۶۰	بخش بیست و دوم: هنر ایالات متحد آمریکا
۲۸۹	بخش بیست و سوم: هنر آفریقا
۳۰۷	بخش بیست و چهارم: هنر تمدنهای باستانی آمریکا (بخش الحاقی جدید)
۳۴۱	بخش بیست و پنجم: هنر بومیان جزایر اقیانوسیه (بخش الحاقی جدید)

فهرست مآخذ و منابع
واژه‌نامه انگلیسی - فارسی
فهرست راهنما (نمایه)
نقشه‌ها

۲۶۷

۲۶۹

۲۷۷

۲۹۷

تاریخ هنر ایران (مجله)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

تاریخ هنر ایران (کتاب)

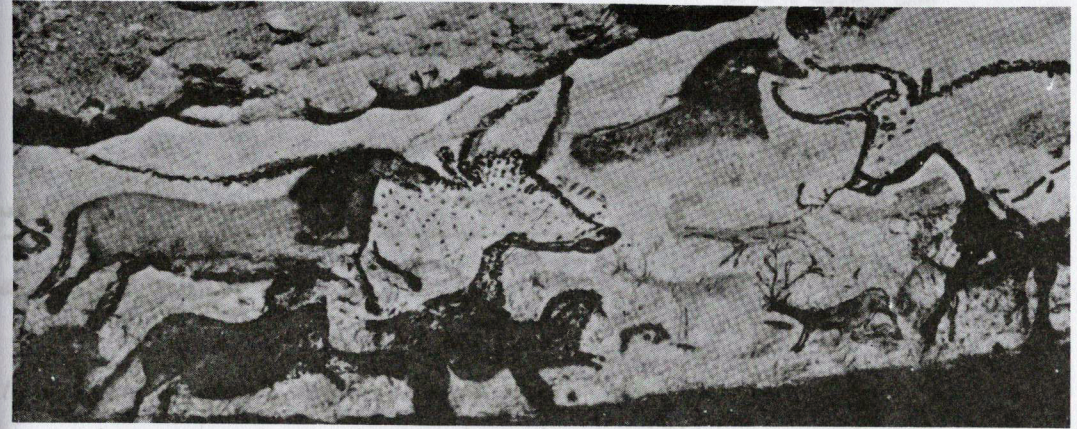
بخش اول

هنر پیش از تاریخ

دوره چهارم زمین شناسی، که به زمان حاضر می‌پیوندد و شاهد یخبندانهای بزرگ بوده، «پلیستوسن» خوانده شده است. در این دوران دراز، با گذشت هر چند هزار سال، سرمای کره زمین متناوباً شدت می‌یافته و یخهای قطبی تا شمال و مرکز اروپا و آمریکا پایین می‌آمده است. بخش آخری این دوره، که از حدود ۴۰۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰ سال قبل از میلاد دوام یافت و بشر پیش از تاریخ را در دامان خود آماده زندگی دسته جمعی و سپس ده نشینی ساخت، «پارینه سنگی» نام گرفته است؛ زیرا از آن دوره ابزارها و سلاحهای ابتدایی با سنگهایی ناصاف یا تکه پرانی شده، که معلوم است نخستین مصنوع دست آدمی بوده، بر جا مانده است. اما مهمتر اینکه از همان مردمان نقاشیها و کنده کاریهایی بر دیواره و سقف غارهایی که ظاهراً اقامتگاه یا پرستشگاهشان بوده مکشوف شده است. پایه اقتصادی آن اقوام بر شکار و صید ماهی و گردآوری ریشه و بر گیاهان مبتنی بوده، و عموماً به دوره گردی روزگار می‌گذرانده اند.

نقاشی بر سقف و دیوار غار، و نیز گاهی کنده کاری روی سنگ، با دوده ذغال یا سوخته استخوان مخلوط با پیه جانوران و یا با رنگیزه‌های کانی، مانند گل آخرا و خاک سرخ، با نقوشی ساده و انتزاعی و بر پایه ایمانی جادویی به دو امید اجرا می‌شده است: یکی آنکه افراد همزیست در شکار دسته جمعی خود بر جانورانی که غذای اصلیشان را تأمین می‌کرد چیره شوند؛ و امید دیگر اینکه با مکرر ساختن تصاویر جانوران بر صخره‌ها تعداد آنها را بیشتر و نسلشان را بارورتر کنند.

چنانکه معلوم است انسان صدها هزار سال پیش از این آتش را در خدمت خود می‌داشته، و به صوت و زبانی گفتار می‌کرده است. قدمت هنر نقاشی و کنده کاری بر بدنه غار و صخره بیش از ۲۰ هزار سال ق م، و کنده کاری روی استخوان چندی پس

تصویر ۱- نقاشیهای درون غار حدود ۱۵۰۰۰ - ۱۰۰۰۰ ق م. غار لاسکو، دوردونی، فرانسه

از آن تخمین شده است، که عموماً مشتمل بوده است بر شکل‌های انتزاعی و مخطوط بسیار ساده شده از هیاکل آدمیانی در حال شکار جانوران با کمان و پیکان، یا رقص دسته جمعی مردان و زنان، و یا گله‌های چهار پایانی چون گاو وحشی و بز کوهی و گوزن، البته با محتوایی آرمانی و جادویی که چنین نقوشی در بر می‌داشته‌اند، و بدان اشاره شد. در حدود ۱۲ هزار سال ق م پیشرفت بزرگی به سوی مهارت در بازنمایی تصویر و دقت در مشاهده - یعنی آنچه که در عالم هنرهای تجسمی و افعگری خوانده شده است - برای آن مردمان حاصل شد، که نمونه‌های بارز آن شکل‌های شبیه سازی شده و برجسته نما و رنگین، گاو وحشی و گوزن بر سطح صخره‌های غار آلتامیرا^۳ در شمال اسپانیا، و نیز آثار مکشوف در فون دوگوم^۴ فرانسه است. غیر از این‌ها از دوره پارینه سنگی شمال و پیکره زن در مفهوم رمزی مادر و زاینده، و صنمک‌ها - پاریته النوعهای کوچک اندام - از جمله ونوس ویلندورف^۵ مکشوف در کنار رود دانوب، با قدمت تخمینی ۱۵ هزار سال ق م، و نیز کنده کاری و نقاشی صخره‌ای در مغرب دریای خزر و ناحیه لرستان و غار لاسکو^۶ در فرانسه [وجه بسیار نقاط دیگر] بر جا مانده است، با این ویژگی که مشاهده می‌شود در پاره‌ای موارد نقش جانوری یا انسانی بر روی نقش زیرین به دفعات اجرا شده است. (تصاویر ۱، ۲، ۳)

در پایان ذکر این نکته لازم است که اگر دوره پارینه سنگی در ناحیه‌ای چون بین‌النهرین حدود کمتر از ۸ هزار سال ق م به پایان رسید، در میان اقوام بدوی یا به دور مانده از کاروان تمدن، چون اسکیموها یا بومیان استرالیا، دوره پارینه سنگی تقریباً با همان خصوصیات ابزار و معیشت خود تا زمان متأخری چون قرن نوزدهم میلادی استمرار یافته و بر جا ماند.

تصویر ۲- رقص جادویی (۲) حدود ۱۵۰۰۰ - ۱۰۰۰۰ ق م. کنده کاری روی سنگ، بلندی میکلا ۲۵ سانتیمتر. غار آدورا، مونت پلگرینو، پارمو

۲- از حدود ۸ هزار سال ق م دوره تازه‌ای به نام «نوسنگی»^۷ آغاز می‌شود، با این تحول که انسان ابزار مورد استفاده خود را با سنگ صیقل خورده می‌سازد. در این دوران بود که بشر به کشاورزی و دامداری دست یافت و به تبع آن زندگی ده نشینی در پیش گرفت، و به ساختن خانه‌هایی گرد هم برای زیستن به طور دسته جمعی، یا تعبیه کردن جایگاه و انباری برای ذخیره کردن محصولی که از کشت غلات به دست می‌آمد، پرداخت. حتی مشاهده می‌کنیم که او حدود ۷ هزار سال ق م در شهر اریحا [در فلسطین امروزی] دیوار و قلاع سنگی برای دفاع از محل سکونت و معیشت خود برپا کرده بوده است؛ و تا حال حاضر این کهنسالتین استحکامات ساخته شده به دست آدمی شناخته شده است.

دوره نوسنگی علاوه بر ساختن ابزار و سلاح، مانند نوك پیکان و تیغه چاقو و تبر و سببه با سنگ صیقل خورده، صنعت سفالگری رنگی یا منقوش با دست، شامل کوزه و ظرف و پیاله و آبدان، و نیز پیکره‌های کوچک اندام و مهرهای چهارگوش برجسته کاری با گل صورتگری - یا خاک رس نرم - نیز معمول شد. آثار سفالگری دوره نوسنگی در بین‌النهرین و جنوب غربی ایران از هزاره هفتم ق م، در مصر از هزاره پنجم، و در اروپا از اواخر هزاره پنجم ق م بر جا مانده است.